

VÄSTRA VÄTTERLEDEN

Etapp 6. Baståsen - Semesterby 23 km

www.skaraborgsleder.se

Rev 15 juni, 2014

Välkommen på en härlig vandring i ett tidlöst och vackert molandskap. Den glest befolkade tallskogsregionen bjuder på en fin naturupplevelse. Leden passerar även platser som minner om gammal kultur och det hårda liv de tidiga bosätarna levde. Etappen fungerar bra som en längre heldagstur, eller en lugnare tvådagars vandring och kan även kombineras med anslutande etapper i respektive ände.

LEDEN

Vandringsleden går till större delen genom ett mjukt böljande landskap som domineras av grusåsar. Den luftiga tallmon är en mycket behaglig och lättvandrad miljö. Mellan Hammarbackarna och Rännestenen passerar ett par djupare isälvsrännor, men etappen som helhet bör ändå ses som en normal mellansvensk naturvandring. Var observant på att etappen har relativt få platser där du kommer åt vatten. Vi rekommenderar att du tar med vatten för hela dagen. Bekväma skor rekommenderas. Västra Vätterleden är markerad med orange färg på träd, stolpar och pilar. Punkterna nedan hjälper dig att planera vandringen efter dina förutsättningar.

Startpunkter: Etappstarten vid **Baståsen** saknar bussförbindelse. Däremot finns en hållplats för linje 405 vid **Rödåkra**, ca 1 km västerut. Observera att bussar går gles och bara under skolsäsong. Se A under Service. Vid **Hökensås Semesterby** finns dels parkering och dels möjlighet till bussanslutning till/från Tidaholm. Obs att det rör sig om sk närtrafik som måste förbokas. Se F under Service.

Logistik: Från etappstarten vid Baståsen till vindskyddet vid Vitsjön är det 5,5 km. Från Vitsjön till Hökensås Semesterby är det 17,4 km. Alternativt fortsätter du på etapp 7 i ytterligare 1,4 km till vindskyddet vid Ibbesjön.

Boende: Ett vindskydd finns vid Vitsjön och det finns även möjlighet till alternativt boende vid Hökensås Semesterby. Se F under Service.

Vattnet i våra sjöar och vattendrag håller en generellt hög kvalitet, men då vi inte kontinuerligt tar vattenprover kan vi inte lämna någon garanti. Är du osäker bör du koka eller filtrera vattnet.

LANDSKAP, NATUR & MÄNNISKOR

Landskapet består till stor del av långa runda åsar som ibland sargats av isälvsrännor eller kantas av någon dödisgrop. De är alla spår av den senaste istiden. För 13 000 år sedan låg glaciärranden ungefär vid Hökensås. Den ca 1,5-2 km tjocka ismassan malde ned det mesta till grus och sand som sedan blev byggmaterial i det nya landskapet.

Grusåsarna på Hökensås har en mycket mager sandjord som består av minerafattig och svårupplöst kvarts. Det ger en vegetation av långsamt växande tallskog och stora mattor av olika sorters lavar, vilket starkt påverkat människans möjligheter att etablera sig i området.

En annan faktor som haft stor inverkan på folk i regionen är den häradsallmänning som en gång i tiden sträckte sig från Tidan i väster till Vättern i öster. Exakt hur gammal häradsallmänningen är vet man inte, men under 1200-talet klagade bönderna på Vingsö hos kungen att de var hindrade att hugga skog på Hökensås. I ett brev år 1286 svarar kungen, Magnus Ladulås, Vingsöbönderna "att de hade rätt att hugga skog till husbyggnad, taga ved och annat virke, dock ej träd som satte ollon eller nöter, samt att begagna betet till sina hemdjur". Kungens brev löste dock inte den ändlösa raden av konflikter eftersom även Falbygden och givetvis de lokala bönderna ville ha tillgång till skogen som tidvis skövlades ganska hårt. År 1690 tillsatte kung Karl XI en utredning som bl a fastslog allmänningens gräns som kom att omfatta närmare 45 000 hektar. Gränsstenar placerades ut och de flesta finns kvar än idag. Dagens allmänning har minskats till 5 500 hektar och omfattar Hökensås naturreservat.

Vandringsleden går till stor del genom öde trakter, men **Klockarehemmet** och några av de färgstarka individer som bodde där bör dock ha en plats i historien. Klockarehemmet är en öde fattigby från 1700-talet som bestod av 16 små stugor och en jordkula. En av de mest kända personerna är Göta-Lena som ansågs vara synsk. Hon kunde både bota och förtrolla folk, få och bössor. Boen var en man som var ganska okänslig för smärta. Han trasade sönder en hand i ett tröskverk, men gick inte till doktorn. De benbitar som växte ut plockade han själv bort och handen lär ha blivit helt frisk. Vid ett tillfälle vägrade prästen i Fågelås en gumma från byn begravningsrätt. En natt tog byborna saken i egen hand och fraktade kistan till Daretorps kyrka. Då ingen där visste vem hon var hamnade gumman i vigd jord.

NÅGRA ENKLA REGLER

- Var alltid försiktig med eld. Använd anvisade eldplatser och släck ordentligt. Eldningsförbud råder alltid i naturreservat och omfattar ibland hela regionen vid torra perioder.
- Skräpa inte ned i naturen. Använd de soptunnor som finns utmed leden.
- Terrängkörning är förbjuden i naturen och på lederna.
- Visa hänsyn till närboende. Följ leden.
- Undvik vandring under älgjakten.
- Gå inte över åker med växande gröda.
- Fiske är endast tillåtet med fiskekort eller markägarens medgivande.

VIKTIGA TELEFONNUMMER

- Tidaholms kommun, tel 0502 - 60 60 00.
- Tidaholms turistbyrå, tel 0502 - 60 62 08.
- Nummerupplysningen, tel 118 118.
- Nödsituation, tel 112.

LEDBESKRIVNING

1. **Södra Hulan.** En kort avstickare längs åsen går till en fin utsikt. Norrut syns bl a Billingen.

2. **Stora Bremsahemmet.** Den relativt gamla gården är numera övergiven och ägs av Sveaskog. Man har dock fortfarande boskap på bete för att bevara hagmarksmiljön med sin speciella flora, ungefär som det bör ha sett ut på 1800-talet. På hagmarken syns bl a en jordkällare och vaga spår efter en gammal knuttimrad stuga. Leden passerar även en mindre gravplats. Enligt flera ortsbor är detta en gravplats för pestens offer på 1700- eller 1800-talet. Det sista stora pestutbrottet i Sverige ägde rum under åren 1710-1712. Mellan 50-80 procent av de drabbade avled och vid direkt smitta utplånades ofta hela familjer eller grupper. Koleran dök upp första gången i Sverige år 1834 och återkom i flera perioder fram till år 1866. Sjukdomen anses vara en av de smittsammaste som finns och utan rätt behandling är dödligheten ca 50 procent.

3. **Litteråsen** är intressant att nämna, även om gården inte syns från leden. Gården drabbades hårt av pesten år 1711. Av minnesstenen framgår att enbart fadern i den stora familjen överlevde.

4. Leden följer en ovanligt mäktig **rullstensås** med ett intressant växt- och djurliv. På båda sidor av åsen finns flera dödisgröpar och på östra sidan finns även en våtmark. Längs åsen gick en stig redan på 1800-talet.

5. Vid **Kätthålan** finns en liten göl där enligt traditionen en kittel med pengar ska flyta upp varje midsommarnatt. Vill man lyckas med företaget att bärga kitteln, måste man under tiden hålla tyst.

6. **Hyltans naturreservat** är ett vackert skogsområde som omsluter både Vitsjön och Hyltesjön. Här finns många olika biotyper med både barr- och lövskog. I tallskogen växer bl a knärot och vår största hackspett, Spillkråkan, häckar i området. Båda sjöarna är dödisgröpar. Vitsjön har enbart underjordiska tillflöden, saknar ytligt frånflöde och har ett mycket klart vatten, medan Hyltesjöns vatten är starkt humusfärgat genom utfällning via ytliga tillflöden. Vattenkvaliteten är dock bra i båda sjöarna. Namnet Hyltan kommer från en gård som låg i norra kanten av Hyltesjön. Spår av brukstiden syns bl a i växtligheten och genom fyra kolbottnar och en tjärdal av murad lera. Leden följer en sk getryggsås mellan sjöarna med fina vyer.

7. **Rännestenen** är ett stort flyttblock från istiden. Stenen är tre meter hög och har en omkrets på 17 m. Hur mycket som finns under markytan vet man inte men uppskattad vikt slår mellan 100 och 200 ton. Stenens helt runda kanter antyder att den rullade länge under ismassorna. Längs den spikraka kommungränsen har det legat tre backstugor. I höjd med Sparvåhem låg Grindstugan. Spår av grunden syns fortfarande. Nära Rännestenen låg Rännedal och i backen ned mot Klockaremoröset låg Ljungbacken. De två senare är svårare att se spåren av.

8. **Klockaremoröset** har en krönt sten med inskriptionen "HÖKENSÅS ALMENINGH 1690". Denna sten är en av 18 stenor som restes då Karl XI beslöt att märka upp den av kronan ägda och omtvistade allmanningen på Hökensås. Intill finns två riktstenar med blyfyllning.

9. **Klockaremo hemmet.** Se "LANDSKAP, NATUR & MÄNNISKOR", sista stycket.

10. **Rackes håla.** Det berättas att när kung Racke från Källandsö var på väg med soldater över Vättern för att kriga i Östergötland grävde han ned sitt guld här. Västgötarna förlorade och ingen återvände. På 1800-talet lejde en bonde från Fågelås folk för gräv- arbetet som utfördes helt manuellt. Gropen har en diameter på ca 25 m och är närmare 10 m djup. Bonden blev utfattig och fick gå från sin gård. Det finns många myter och berättelser om platsen.

11. **Pest-/kolerakyrkogård.** Leden passerar nära Läktaråsen, en av de kyrkogårdar som finns i området. Ett tusental människor från Falbygden begravdes här, men inte mycket är känt.

12. På **Björnåsen** finns det sällsynta mineralet Kyanit. Det används vid bl a fajanstillverkning och ger en blåaktig ton. Namnet kommer från grekiskans "kyanos" som betyder mörkblå.

13. **Kämpenskärr.** Det sankt kärret var en slätteräng där allt arbetet skedde för hand. På Lummermossen längre västerut lade man ut en sk kavelbro för att ta sig fram. Ta även en titt på den bäck du passerar. Bottenlagret är brunslammigt från järnhaltig rödjord som förekommer rikligt i området. En relativt outforskad del i vår historia är böndernas småskaliga järnframställning. Det finns rikliga fynd av slagg. Rödjord har även använts till framställning av rödfärg. Vid bäcken finns en vacker art av sländor som heter Blå jungfruslända.

14. Leden följer en **vacker ås** med tallskog och stora mattor av renlav.

15. **Hökensås naturreservat.** Reservatet bildades år 1969. Det består av sand- och grusavlagringar som har avsatts av isälvar i den sk Vätterissjön under den senaste istidens avsmältning. Området är till största delen bevuxet av tallskog med sparsam vegetation av ljunng och lingon. På de magraste och torraste jordarna finns nästan bara lavar. På myrarna är växtligheten artfattig men ändå intressant med bl a dvärgbjörk och klocklång. Storlom, knipa, pärluggla, tjäder, orre och trädpiplärka är typiska fågelarter. Älg, rådjur och även mård förekommer. Naturreservatets gräns motsvarar helt nuvarande häradsallmanning på Hökensås.

SERVICE

A. **Rödåkra.** Hållplats i vägkorset 1 km väster om Baståsen. Linje 405 går enbart under skolsäsong. Trafikupplysning, tel 0771-41 43 00.

B. **Vitsjön.** Vindskydd, grillplats, bordsgrupp, bryggor, TC och parkering.

C. **Store Grubben.** I nordöstra kanten finns en rastplats med en mindre parkering, bordsgrupp, grillplats samt fiske i sjön (se E under Service).

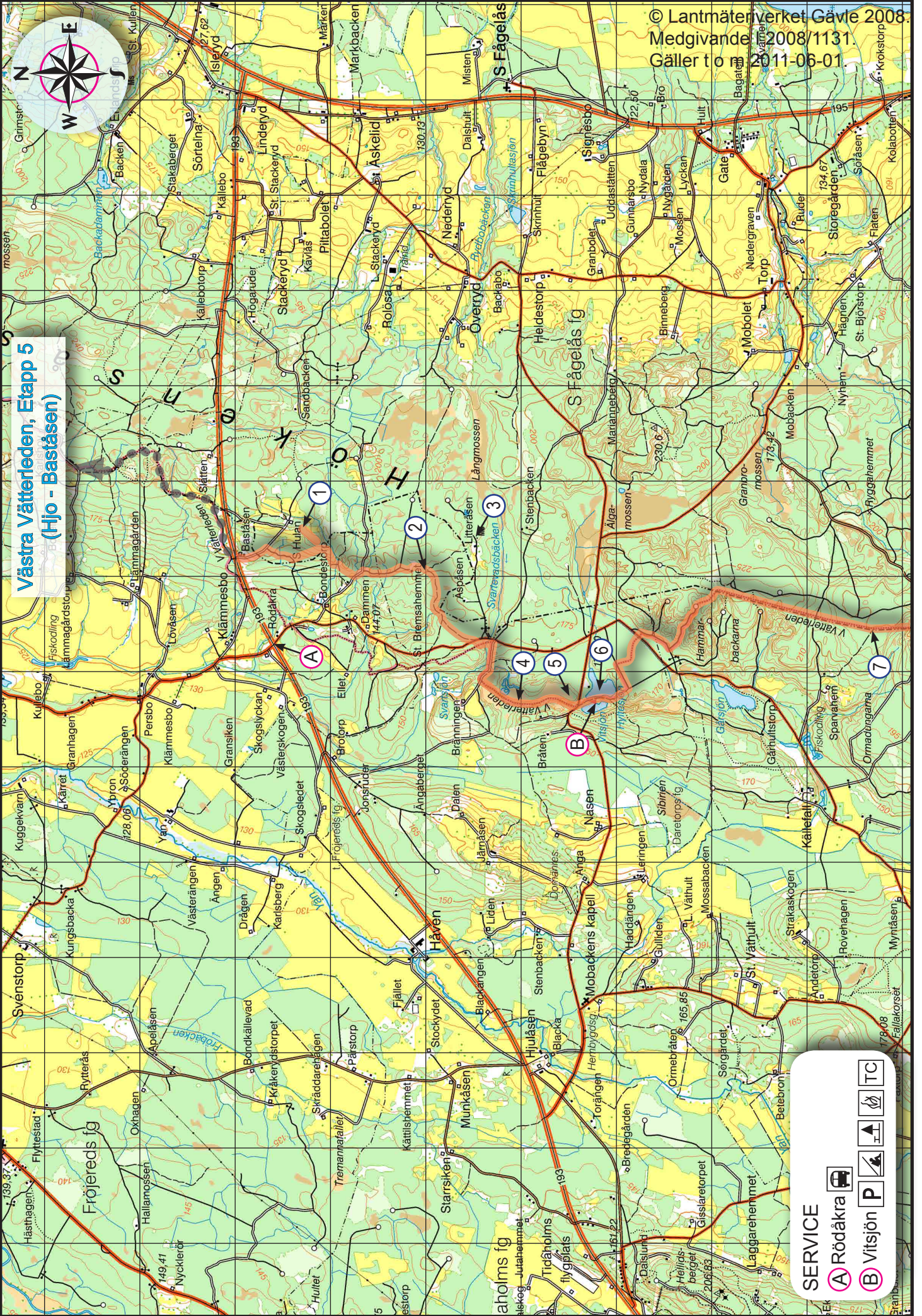
D. **Lilla Havsjön** är en av Tidaholms kommuns finaste badplatser. Sjön har enbart underjordiska källflöden och vattnet är mycket klart. Avstickaren är omarkerad och ca 1 km enkel väg. Parkering och TC finns.

E. **Hökensås Sportfiske**, tel 0502-230 00. Information, fiskekort, utrustning.

F. **Hökensås Semesterby**, tel 0502-230 53. Reception, restaurang, café, minilivsbutik, stugor, camping, parkering, dricks- vatten kan tas från servicehuset ca 50 m väster om receptionen. Närtrafik (buss) till/från Tidaholm måste förbokas på tel 020-91 90 90.

Västra Vätterleden, Etapp 5 (Hjo - Baståsen)

© Lantmäteriverket Gävle 2008.
Medgivande 2008/1131.
Gäller till 2011-06-01.

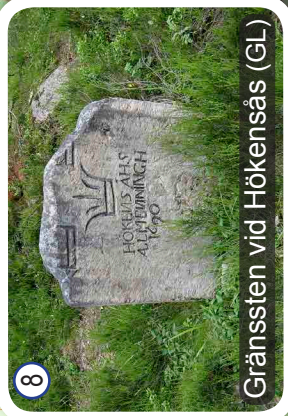

SERVICE

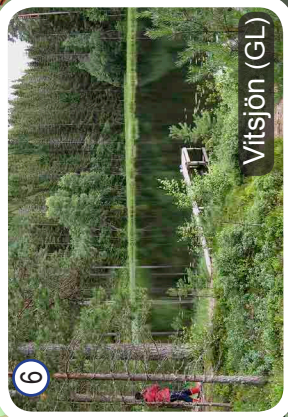
- A** Rödåkra
- B** Vitsjön
- P
- TC

SERVICE

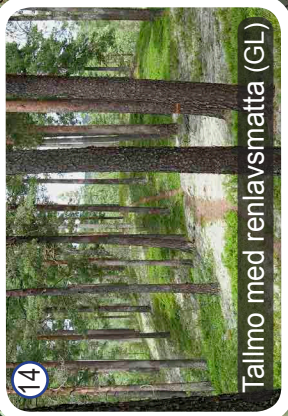
- **C** Store Grubben **P**
- **D** Lilla Havsjön **P** **TC**
- **E** Hökensås Sportfiske **i** (fiskekort, utrustning)
- **F** Hökensås Semesterby **i** **P**

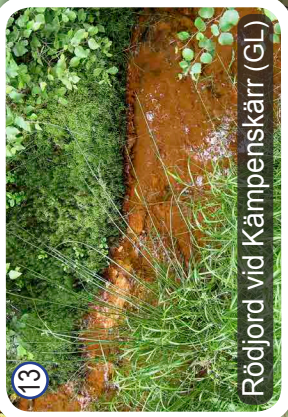
8 Gränssten vid Hökensås (GL)

6 Vitsjön (GL)

14 Tallmo med renlavsmatta (GL)

13 Rödjord vid Kämpenskärr (GL)

SYMBOLER

- Livsmedel
- Badplats
- Busshållplats
- Bordsgrupp
- Campingplats
- Dricksvatten
- Eldplats
- Fiske med kort
- Logi
- Matservering
- Parkering
- Torrklösett
- Turistbyrå
- Vindskydd

Skala 1:50 000 (A4)

Trycksak producerad av Tidaholms kommun

Foton: Glenn Larsson (GL)

**Västra Vätterleden, Etapp 7
(Semesterbyn - Fagerhult)**

